

Miroslav Lisoň, Adrián Vaško

Analýza kriminálno-polícanej situácie v systéme odhaľovania a objasňovania trestných činov v ekonomike

Anotácia: Autori na základe poznania z aplikovaného výskumu predkladajú odbornej verejnosti návrhy, ktorých akceptáciou je možné pozitívne ovplyvňovať procesy odhaľovania a objasňovania trestných činov v ekonomike. Osobitne zvyrazňujú potrebu terminologickej zhody pri označovaní spoločenského javu – kriminality v ekonomike, ktorej význam je v procesoch odhaľovania a objasňovania zásadný. Demonštratívne to vymedzujú výstupmi z aplikovaného výskumu, ktorého objektom je analýza kriminálno-polícanej situácie na úseku odhaľovania a objasňovania trestných činov v ekonomike.

Kľúčové slová: kriminalita v ekonomike, hospodárska (*ekonomická*) kriminalita, finančná kriminalita, kriminálno-polícajná situácia, modelovanie kriminálno-polícajnej situácie

Z kriminality páchanej v ekonomike sa stáva fenomén dnešnej doby. Trestné činy páchané v ekonomike svojou podstatou ohrozujú a poškodzujú nielen ekonomiku, ale aj samotné demokratické zriadenie, jeho princípy súvisiace najmä so zabezpečením ľudských práv a slobôd občanov. Sú páchané určitými formami v presne definovanom prostredí, v ekonomike. Poznanie ekonomického prostredia tvorí základný predpoklad ich úspešného odhaľovania a objasňovania.

Významnými subjektmi, ktoré sa podieľajú na zabezpečovaní kontroly kriminality páchanej v ekonomike, sú príslušníci policajno-bezpečnostných zložiek. Tí svojou aktívnou činnosťou získavajú potrebné informácie o trestnom čine – identifikujú znaky skutkovej podstaty trestného činu, a tak vytvárajú predpoklady pre uplatnenie neodvratnosti trestného postihu.

Tieto účelovo formulované tézy tvoria základnú osnovu pri interpretácii čiastkového poznania z aplikovaného výskumu. Objektom tohto výskumu sú špecifické činnosti, ktoré kompetentné orgány realizujú pri identifikovaní trestných činov v ekonomike – odhaľovanie a dokazovanie trestných činov v ekonomike. Predmetom je kriminálno-polícajná realita definovaná systémom účelovo realizovaných procesov, ich determinantov a konštruktov.¹

1 Trestné činy v ekonomike objekt odhaľovania a objasňovania

1. 1 Kriminalita v ekonomike

Terminom kriminalita označujeme súhrn páchaných a spáchaných trestných činov. Ide o heterogénny spoločenský jav, aj napriek tomu, že je to mimoprávna kategória, odborníci ho najfrekvencovanejšie účelovo klasifikujú podľa objektu, ktorý je chránený trestným zákonom.² V praxi a teórii je účel tejto klasifikácie spájaný s vytváraním predpokladov pre realizáciu legislatívnych, organizačno-riadiacich a metodicko-taktických opatrení v systéme kontroly kriminality. V súlade s týmito kritériami a sledovaným účelom v jej štruktúre špecifickú skupinu tvorí kriminalita v ekonomike. Na základe výsledkov rešeršovej analýzy a diskusiou s odborníkmi z policajnej praxe sme dospeli k názoru, že pri zatriedovaní trestných činov do kriminality v ekonomike je rozhodujúce zistenie znakov v spôsobe ich páchania. Nimi je možné vymedziť:

¹ Odhaľovanie a dokazovanie trestných činov v ekonomike : Projekt vedecko-výskumnej úlohy. VÝSK. 177.

² LISOŇ, M. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2016, s. 81.

- poškodenie alebo ohrozenie nadindividuálnych záujmov vo vzťahu k ekonomickému systému a to zneužitím dôvery, ktorá vytvára predpoklady k jeho funkcionalite;³
- právnou normou vymedzený vzťah medzi poškodeným a subjektom trestného činu.⁴

Pri zdôvodňovaní týchto kritérií uvádzame, že teória a prax v Slovenskej republike pred rokom 1989 uvedený jav v ekonomike charakterizovali ako kategóriu kriminality s prívlastkom *hospodárska*. Po revolučných zmenách, predovšetkým reagujúc na zmenu spoločensko-ekonomickú formácie, bola táto mimoprávna kategória odborníkmi z praxe premenovaná na *ekonomickú kriminalitu* (synonymum *hospodárskej kriminality*).

V súčasnej dobe (v *Slovenskej republike*) sú základným kritériom, ktoré sa používa v policajnej praxi pri klasifikácii kriminality v ekonomike, konkrétne skutkové podstaty trestného činu (*podvod, sprenevera, krádež, a iné*).⁵ Tento spôsob klasifikácie nezodpovedá skutočným potrebám. V tejto súvislosti základným argumentom, ktorým je možné zdôvodniť nesúhlas s touto klasifikáciou, sú spôsoby páchania týchto trestných činov. Tie sa dynamicky vyvíjajú, menia, páchatelia ich prispôsobujú podmienkam a okolnostiam, v ktorých sú realizované ekonomické aktivity. Spoločnosť na uvedenú realitu reaguje obranou (*napr. novelami Trestného zákona*). Ďalší proti argument vychádza taktiež z empirie. Policajná prax potvrdzuje, že tento systém klasifikácie neumožňuje strategicky, systematicky, cieľavedome vykonať legislatívne, organizačno-riadiace a metodicko-taktické opatrenia (*doterajšia vecná príslušnosť, špecializácia a iné*) na úseku kontroly tejto špecifickej skupiny kriminality.

My presadzujeme názor, že vhodnejšie sa javí tento heterogénny jav označiť pojmom **kriminalita v ekonomike**.

Kriminalitu v ekonomike tvoria páchané a spáchané trestné činy, ktoré sa vyznačujú značnou heterogenitou. Pre realizáciu opatrení smerujúcich k ich kontrole (*prevencia, represia*) je potrebné uvedenú heterogénnu skupinu trestných činov homogenizovať do účelovo definovanej štruktúry. Vzhľadom nato, že ich dominantný determinant je ekonomický systém, v ktorom sa v rôznych formách prejavujú, ukazuje sa ako vhodné ho využiť ako základné kritérium pre vymedzenie jej štruktúry.

V podmienkach EÚ (*Slovenskej republiky*) je trhový hospodársky systém, ktorý v ekonómii (*vede*) charakterizuje celý rad teórií. Vo vzťahu k odhaľovaniu trestných činov v ekonomike pozitívom je, že tieto teórie je možné použiť aj pri ich druhotnej klasifikácii do skupín:

- ekonomickej (*hospodárskej*) kriminality;
- finančnej kriminality.

Nami uvedené členenie kriminality páchanej v ekonomike má logické opodstatnenie, ktoré bolo už skôr zdôvodnené vo vystúpení na teoreticko-praktickom seminári: „*Organizovaná kriminalita – čo s ňou?*“.⁶

Na základe uvedených skutočností je možné vysloviť konštatovanie - *trestné činy v ekonomike sú páchané a spáchané v rámci jej systému. Finančná a ekonomická (hospodárska) kriminalita sú jej zložky, ktoré svojim prejavom poškodzujú alebo ohrozujú hospodársky poriadok v procesoch realizácie konkrétneho druhu trhu. Trestné činy, ktoré sú*

³ GORNIOK, O. *Przestępczość gospodarcza i jej zwalczanie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1994, s. 57 – 58.

⁴ LISOŇ, M. *Odhaľovanie kriminality páchanej v ekonomike*. Bratislava: Akadémia PZ, 2001, s. 23.

⁵ Prezídium PZ Evidenčno-štatistické systém kriminality.

⁶ LISOŇ, M. – UHRIN, S. Úloha kriminálnej a finančnej polície pri zabezpečovaní kontroly nad ekonomickou kriminalitou. In. *Zborník z teoreticko-praktického seminára: „Organizovaná kriminalita – čo s ňou?“* Akadémia PZ v Bratislave, Bratislava, 1997, s. 65.

začlenené do ekonomickej (hospodárskej) kriminality svojím prejavom poškodzujú alebo ohrozujú trh spotrebného tovaru a služieb, trh práce a iných reálnych investícií. Analogicky, štruktúru finančnej kriminality tvoria trestné činy, ktoré sú spojené s trhmi financií, finančnými investíciami. Okrem uvedeného je možné súhlasiť s názorom Kylara, ktorý z logiky vecí odporúča k tejto skupine priradiť aj tú časť reálnych investícií, s ktorou je obchodované na organizovaných trhoch a ktorá taktiež tvorí základný prostriedok pre finančné deriváty. Týka sa to predovšetkým drahých kovov a výrobkov z nich. Podobne to platí aj o problematike legalizácie príjmov z trestnej činnosti, ktorá neoddeliteľne súvisí s finančnými investíciami.⁷

1. 2 Faktory odhaľovania a objasňovania trestných činov v ekonomike

Ak vykonáme komplexné analýzy jednotlivých druhov kriminality a ich výsledky podrobíme komparácii, dôjdeme k záveru, že kriminalita v ekonomike vykazuje niektoré znaky, ktoré sú zhodné s inými druhmi trestných činov alebo podstatne odlišné.⁸ Výsledky nami vykonaného výskumu potvrdzujú fakt, že v praxi realizované procesy odhaľovania trestných činov v ekonomike v mnohých prípadoch nie sú dostatočne efektívne a účinné. Túto skutočnosť determinuje celý rad objektívnych a subjektívnych faktorov. Na základe ich analýzy a komparácie je možné vysloviť záver, že pri plnení stanovených cieľov odhaľovania sú kompetentné subjekty povinné používať tzv. ofenzívne postupy (*spravodajská činnosť, operatívno-pátracia činnosť*). To potvrdzujú vyjadrenia 120 oslovených respondentov (100%).

Rovnakú názorovú zhodu sme zaregistrovali aj pri identifikácii faktorov, ktoré najintenzívnejšie determinujú delegovanie vecnej príslušnosti na príslušníkov polície a to vo vzťahu k plneniu úloh na úseku odhaľovania trestných činov v ekonomike. Nami oslovení respondenti v procese riadeného rozhovoru (*rok 2018 – 18 príslušníkov PZ KR PZ PO, KR PZ KE – 9 vyšetrovateľov, 9 príslušníkov kriminálnej polície; vecne príslušní – ekonomická kriminalita; oslovení respondenti majú ukončené magisterské, resp. inžinierske VŠ vzdelanie*) uviedli, že každú štruktúru kriminality vytvárajú trestné činy. Tieto konania je možné charakterizovať z hľadiska práva, kriminológie, kriminalistiky, policajných vied a ďalších vedných odborov. Kriminalita v ekonomike svojou podstatou, prejavmi sa výrazne odlišuje od iných druhov kriminality. Jej rysy (*črty*) vyplývajú predovšetkým zo samotnej podstaty a prejavov (*foriem*) páchaných a spáchaných trestných činov. Tieto konštatácie argumentačne zdôvodňovali:

1. Materiálny znak trestných činov kriminality v ekonomike predstavujú následky, najmä spôsobená škoda. Trestné činy, ktoré sú začlenené do tejto skupiny kriminality, z pohľadu trestného práva sa odlišujú jednotlivými skutkovými podstatami, najmä objektom a objektívnou stránkou trestného činu. Inak povedané narušujú dôveru

⁷ KYLAR, M. Předmět finanční kriminality; In. *Kriminalistika*, roč. XXX., č. 4/1997 s. 302 – 310.

⁸ LIŠOŇ, M. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2016, s. 15.

... „, odhaľovanie trestných činov označujeme procesúalnu činnosť, ktorú kompetentné orgány štátnej správy realizujú za účelom identifikácie doteraz nepoznaných znakov ich skutkovej podstaty a iných relevantných okolností, ktoré budú predmetom dokazovania (zistiť – kto? – subjekt, obeť, svedkovia; čo? – skutkové okolnosti). V podstate účelom realizácie procesov odhaľovania je príprava podkladov pre právnu kvalifikáciu presne vymedzenej epizódy kriminálneho správania a konania konkrétneho subjektu (osobitne právne zodpovedného). Termínom objasňovanie označujeme proces, ktorého štruktúru tvorí systém prvkov, ktorých spoločnou vlastnosťou je aktívna (intencionálna) činnosť smerujúca k zisteniu neznámych informácií, ktoré je možné využiť pri určovaní vzťahu identifikovaného subjektu k odhalenému trestnému činu. (prečo? – účel, motivácia; čo? – cieľ; kde?; kedy? a iné).“ ...

- občanov a ohrozujú spoločensko-ekonomické vzťahy spoločenstva, štátu, fyzických a právnických osôb.
2. Špecifickým rysom kriminality páchanej v ekonomike je jej výrazná podmienenosť (*závislosť*) na spoločensko-ekonomickej formácii, respektíve hospodárskom systéme, v ktorej sú jej jednotlivé trestné činy páchané. Každý hospodársky systém má svoju štruktúru, ktorú tvoria subjekty, objekty, medzi ktorými existujú, vznikajú a vyvíjajú sa vzájomné interakčné vzťahy, rešpektujúc pritom dohovorené pravidlá. Porušením dohovorených pravidiel v konkrétnej spoločensko-ekonomickej formácii môže dôjsť k naplneniu skutkových podstát trestných činov, ktoré sú právne definované v ustanoveniach trestno-právnych predpisov.
 3. Kriminalita páchaná v ekonomike vykazuje vysokú mieru latencie, ktorá je podmienená predovšetkým výraznou dynamikou jej vývoja, prejavujúca sa v neustálom výskyte nových spôsoboch páchania a foriem trestnej činnosti. Všeobecne sa odhaduje, že len veľmi malá časť trestnej činnosti v ekonomike je oznamovaná alebo inak odhalená (*12 respondentov uviedlo odhad, že na jeden odhalený trestný čin pripadá 10 neodhalených, 6 respondentov uviedlo pomer 1 k 6 neodhaleným trestným činom*). Spôsoby páchania trestných činov v ekonomike sú značne variabilné. Páchatelia ich sústavne menia, prispôbujú ich novým podmienkam trhového mechanizmu, pričom využívajú existujúce rezervy v legislatívnej úprave, organizácii kontroly, distribúcii a v pohybe hodnôt medzi jednotlivými ekonomickými subjektmi. Páchatelia využívajú tzv. „*slabé miesta v ekonomike*“ k získaniu osobného prospechu. Podobnosť podmienok jednotlivých ekonomických odvetví determinuje aj podobnosť spôsobu páchania a do značnej miery tiež spôsobov a metód ich odhaľovania.
 4. Typické je, že trestné činy sú páchané s výraznou kriminálnou energiou a profesionalitou. Zo zovšeobecnenia odpovedí respondentov vyplýva, že najvýraznejší podiel na páchaní trestných činov v ekonomike majú osoby vzdelané (*právne i ekonomické vzdelanie*) a odborne erudované v hospodárskej oblasti, v ktorej vyvíjajú aktivity a pod. Z výsledkov kauzálnej analýzy 143 trestných vecí vyplýva, že celkom v 112 prípadoch páchatelmi sú osoby, ktoré zodpovedajú týmto charakteristikám. Okrem uvedeného je zrejmé, že subjekty trestných činov páchaných v ekonomike disponujú pomerne značným finančným kapitálom, ktorým veľmi cieľavedome a účelovo dokážu zakryvať svoje protiprávne aktivity.
 5. Osobitnou skutočnosťou, ktorá súvisí s odhaľovaním trestnej činnosti v ekonomike, je postoj verejnosti k tejto kategórii trestných činov. U trestných činov tzv. *všeobecnej kriminality (násilná, mravnostná, majetková)* požiadavky zákonnosti sú prepojené s požiadavkami morálky. Trestné činy tejto skupiny kriminality sú verejnosťou vnímané nielen z hľadiska práva, ale i morálky. Pre realizáciu práva má v danom prípade súlad právnych noriem s normami morálnymi mimoriadny význam, pretože prepožičiava právnym normám sankciu, ktorá je charakteristická predovšetkým pre morálku, ktorá spočíva v tlaku verejnej mienky. V rôznych súvislostiach sa tlak verejnej mienky môže ukázať oveľa silnejšie, ako hrozba právnymi opatreniami štátneho donútenia. Na druhej strane tlak verejnej mienky nemusí byť vždy v súlade s právnym posúdením konania jedincov, čo môže spôsobiť ohrozenie požiadavky zachovania práva. Tak je tomu u kriminality v ekonomike, kde väzba na pravidlá morálky je vzdialenejšia, voľnejšia a menej bezprostredná.⁹

⁹ BOGDANOV, B. – J. NESNÍDAL a kol. *Ochrana majetku v socialistickém vlastnictví*, č. I.; Praha: VŠ SNB, 1982, s. 72.

Syntézou uvedených názorov je možné uviesť, že konštatácie majú logický základ. Ten je možné charakterizovať nasledovnými úvahami:

- *Trestný čin (časť celku – kriminality) je páchaný vždy v iných situáciách (bezpečnostná, kriminálno-policijná, kriminalistická, operatívna, vyšetrovacia a iné), ktoré sú charakterizované konkrétnymi prvkami. Tieto sú individuálne vo svojich detailoch a to predovšetkým z hľadiska priestoru (miesta, času). Aj v tomto prípade platí axióma, že na svete neexistujú dve formy vytvorené z úplne zhodných vlastností. V plnom rozsahu to platí pre trestné činy v ekonomike.*
- *Trestné činy v ekonomike sú rezistentné voči policajným a justičným zásahom. Uvedené konštatovanie potvrdzuje fakt, že ich konkrétne prejavy sú latentné, pričom ich následky sa prejavujú rozptýlene. Časový interval, ktorý uplynie od doby začatia páchania, až po dobu, kedy sa prejavia, je spravidla v nad jeden rok (výsledky výskumu – kauzálne analýzy úspešne ukončených prípadov s návrhom na podanie obžaloby – OKP KR PZ KE, OKP KR PZ PO – rok 2018).*
- *Súbor znakov, ktoré tvoria kriminálnu charakteristiku trestných činov v ekonomike, je dominantne ovplyvnený spoločensko-ekonomickou formáciou a subjektom, ktorý ich vytvára. Z uvedených dôvodov sú registrované neustále nové spôsoby a formy páchania trestných činov. Aj napriek tomu, že iné formy konaní výrazným spôsobom poškodzujú alebo ohrozujú spoločnosť (napr. znevýhodňujú iné subjekty pri realizovaní ekonomických aktivít a pod.), nie sú postihované v zmysle trestného práva, pretože spoločnosť doposiaľ na ne adekvátnym spôsobom (legislatívne) nezareagovala, napr. vytvorením novej skutkovej podstaty trestného činu v Trestnom zákone.*
- *Liberalizácia ekonomiky rozšírila počet potenciálnych páchatel'ov. Zovšeobecnením výsledkov ich klasifikácie (kriminologický profil) je možné vysloviť záver, že ide o jedincov s potrebným poznaním, ktoré sú schopní využiť k páchaniu a zakrývaniu trestnej činnosti. Nemenej dôležitou okolnosťou, ktorá vytvára obranné mechanizmy proti účinnému a efektívnemu pôsobeniu právnych prostriedkov pri zabezpečovaní kontroly tohoto druhu kriminality, je hospodárska sila vytváraná práve zo ziskov, ktoré plynú realizáciou týchto protispoločenských aktivít. Časť týchto finančných zdrojov je nimi využívaná (v čase páchania, resp. po spáchaní) k najímaniu odborných služieb (právnych, ekonomických), k ovplyvňovaniu svedkov, a taktiež ku korupcii a pod. To všetko sú faktory, ktoré výrazným spôsobom sťažujú (v mnohých prípadoch znemožňujú) odhaľovanie.*

Komplexným skúmaním daného problému je možné zistiť, že uvedené faktory korešpondujú s príčinami a podmienkami, ktoré umožňujú alebo uľahčujú páchanie tohoto druhu kriminality.

Ak majú kompetentné orgány dosiahnuť pozitívne výsledky pri zabezpečovaní kontroly tohto javu, sú povinné poznať jej logistiku a možné postupy odhaľovania.

2 Kriminálno-policijná situácia determinánt odhaľovania trestných činov v ekonomike

2. 1 Kriminálno-policijná situácia

Ako už bolo uvedené, pre potreby voľby poznania je dôležité disponovať poznaním o reálne existujúcej situácii. Vzhľadom na to, že táto situácia reálne existuje a neustále sa vyvíja v riadenom postupe účelového poznávania, ktorý realizujú príslušníci policajno-

bezpečnostných služieb, pri poznávaní trestných činov je označovaná prívlastkom „**kriminálno-polícajná**“ (ďalej, ak inak nebude uvedené, len situácia).¹⁰

Kompetentné orgány v procese realizácie poznávania trestných činov **analýzu situácie** aplikujú účelovo a cieľavedome. V danom prípade je účel analýzy spájaný s vytváraním predpokladov pre plnenie úloh v konkrétnom procese. Jej cieľom je identifikovať potrebu realizácie opatrení a stanoviť kompetentnosť (právna regulácia, zodpovednosť) pri zavŕšení objektívneho poznania v týchto procesoch.

Kriminálno-polícajná situácia je súhrn všetkých reálne existujúcich podmienok, príčin a okolností, ktoré charakterizujú osobitosti inkriminovaného prostredia, trestnú činnosť a možnosti realizácie procesov poznávania trestných činov.

V reálne realizovaných prípadoch odhaľovania ide o podmnožinu bezpečnostnej situácie, ktorá časovo korešponduje s tou časťou aktivít, ktorá je charakteristická účasťou príslušníkov policajno-bezpečnostných orgánov.

Tento systém vzájomne pôsobiacich prvkov tvoria faktory objektívnej reality. Tie vznikajú, existujú, vyvíjajú sa, vzájomne sa ovplyvňujú, podmieňujú a zanikajú. Z pohľadu praxe je možné konštatovať, že situácia je dynamická kategória neustále sa meniacich prvkov, ktoré skutočne reálne existujú a sú relevantné z hľadiska plnenia konkrétnej úlohy v účelovo realizovaných procesoch poznávania. Z toho vyplýva, že za základné faktory situácie je možné označiť príčiny, podmienky, okolnosti pôsobiace napríklad na:

- ✓ realizáciu procesov odhaľovania v konkrétnom časopriestore;
- ✓ charakter poznávaného objektu;
- ✓ plnenie úloh;
- ✓ možnosti poznávania (najmä kompetencie).

Kriminálno-polícajná situácia v sebe subsumuje určité bezpečnostné riziká, ktoré majú konkrétne prejavy. Na realizáciu procesov odhaľovania nie je potrebné poznať (vyhodnocovať) všetky, rovnako ich prejavy alebo dôsledky nemusia byť na prvý pohľad známe alebo evidentné. Prax potvrdzuje, že tieto skutočnosti pri plnení cieľov odhaľovania majú pragmatický charakter. Príslušníci kompetentných orgánov ich akceptujú pri modelovaní situácie, ktoré aplikujú v štádiách procesov odhaľovania.

Východiskové štádium modelovania je determinované úrovňou poznania podstaty delegovanej úlohy. Pomerne často (v tomto štádiu) majú príslušníci o prvkoch systému situácie a o ich možných vplyvoch neobjektivizované informácie (súbor experimentálnych údajov, poznatky o správaní podobných objektov). Tie u nich vyvolávajú istý nesúlad v tomto poznaní, pretože nedokážu okamžite vysvetliť ich vzájomné súvislosti. Vzniká **problém opisu existencie systému kriminálno-polícajnej situácie** a možné pôsobenie jeho prvkov na realizáciu opatrení v procesoch poznávania (formulovanie relevantných súvislostí o kriminálno-polícajnej situácii a potrebe ich usporiadania nebýva jasná hneď, môže sa ozrejmiť následne). Aj pritom je vhodné zdôrazniť, že úspech **pri formulovaní problému je determinovaný výsledkami analýz zhromaždeného poznania**. Príslušníci policajno-bezpečnostných služieb problém definujú tým, že zdôvodňujú potrebu realizovať konkrétne opatrenia, analyzujú očakávané ciele, ktoré na určitom mieste a čase využitím vymedzených kompetencií majú dosiahnuť. Analyzujú kvalitu východiskových a hľadaných údajov o situácii do takých súvislostí, ktorými môžu charakterizovať jej základnú systémovú štruktúru na použitej rozlišovacej úrovni. Súčasne definujú hlavné úlohy, ktoré musia splniť pri vypracovaní jej modelu.

Komentár od [mrs1]: Situácií, ktoré Situácie, ktorú

¹⁰ LISOŇ, M. – A. VAŠKO a kol. *Teória kriminálno-polícajného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 233.

Postup modelovania v štádiu indukcie obsahuje formuláciu kriminálno-polícajnej situácie na základe definovaného problému. Ide o tvorivý proces, v ktorom je nevyhnutné postihnúť súvislosti vstupných údajov s výstupnými tak, aby reprezentovali pôsobenie jednotlivých prvkov systému situácie na realizáciu opatrení. Príslušníci pritom využívajú všeobecné a špeciálne poznatky o týchto prvkoch, ktoré určujú formulovaný problém (*ide o veľmi náročnú etapu, odbornosť je dôležitým predpokladom na jej realizáciu*). Aplikácia induktívnej logiky v tomto štádiu je zdôvodnená individuálnym charakterom jednotlivých opatrení a úloh, ktoré majú byť realizované, resp. splnené v určitom čase a na konkrétnom priestore.

Postup v štádiu dedukcie je determinovaný úrovňou poznania a schopnosťou poznávať. Príslušníci policajno-bezpečnostných služieb indukciou vymedzený model systému situácie analyzujú. Ak model systému nie je vymedzený, musia pristúpiť k jeho formálnemu definovaniu (*systém situácie*). Pritom v praxi pomerne frekventovane používajú systémovú štruktúru kriminálno-polícajnej situácie, ktorú identifikáciou modifikujú v súlade s existujúcou špecifickosťou riešeného prípadu (*úlohy*) do formy modelu jej správania.

Základným predpokladom naplnenia týchto zámerov a cieľov je dosiahnutie takej úrovne a hĺbky poznania o situácii, aby ju bolo možné systémovo modelovať. Strategická podoba parametrov jej modelu je vyjadrením zvrchovanej vôle príslušníkov dosiahnuť vytýčené zámery a ciele. Ich určovanie je koncentrovaným vyjadrením tejto vôle.¹¹

Interpretácia modelu kriminálno-polícajnej situácie obsahuje výklad modelovej abstrakcie konkrétneho a predpokladaného pôsobenia jeho jednotlivých prvkov pri následnej realizácii opatrení v procesoch odhaľovania (*na použitej rozlišovacej úrovni*). V tomto štádiu príslušníci hľadajú súvislosti použitých modelových veličín s veličinami, ktoré sú pozorované na určitom mieste a v určitom čase, a určujú, v akých rozmeroch (*materiálových objektoch*) sú opisované. Napríklad vysvetľujú, čo určuje v prvkoch situácie jednotlivé zavedené funkcie, ktoré sú odrážané v modeli systému, a ich interakčné väzby. Súčasne podávajú výklad použitých modelových predpokladov, ich existenčných podmienok a budúceho pôsobenia. Následne pristupujú k výkladu modelového riešenia.

Z výsledkov aplikovaného výskumu vyplýva, že príslušníci policajno-bezpečnostných služieb pred samotnou realizáciou opatrení procesov odhaľovania trestných činov v ekonomike vnímajú situáciu subjektívne. V štádiu posúdenia adekvátnosti jej modelu, vyhodnocovaním nezávislých a dôveryhodných informačných zdrojov objektívne poznávajú jej reálnu podobu.

Z tohto dôvodu význam modelovania **kriminálno-polícajnej situácie** je v praxi evidentný. Vytvorenie modelu umožňuje rozčleniť ju na jej základné prvky, pritom ich zachovať ako jednotný celok – **systém**. Z hľadiska odhaľovania trestných činov v ekonomike je dôležité, že tento systém je možné analyticky skúmať nielen ako pevný celok, ale pochopiť jeho štruktúru, ktorú tvoria konkrétne prvky a vzťahy medzi nimi. Príslušníci policajno-bezpečnostných služieb pri skúmaní jeho prvkov akceptujú, že k nim patria javy a opatrenia, ktoré sa uskutočňujú v stanovených priestorových a časových parametroch, a to tak v samotnej organizačnej zložke, ako aj vo vonkajšom prostredí, v ktorom plnia úlohy (*uplatnenie kompetencií napríklad na úseku kontroly kriminality*).

Z výsledkov analýz (*postupov*) je zrejmé, že príslušníci pri modelovaní systému situácie najčastejšie využívajú vlastnosti prostredia, v ktorom plnia stanovené úlohy. Tento pragmatický prístup vychádza z interakčného poňatia realizácie opatrení procesov odhaľovania. Zjednodušene povedané tieto opatrenia (*sociálne aktivity*) prebiehajú vždy v

¹¹ OBOŇA, J. *Systémy a systémová analýza v praxi*. Bratislava: Alfa, Bratislava. 1990. s. 210.

určítom sociálnom prostredí (*vonkajšie, vnútorné*), ktoré nie je voči aktivitám týchto subjektov indiferentné.¹²

Na základe zovšeobecnenia praktického poznania je možné uviesť, že príslušníci policajno-bezpečnostných služieb pri **modelovaní systému kriminálno-policajnej situácie** (*pre potreby odhaľovania*) typovo poznávajú a vysvetľujú interakcie prvkov, ktoré vymedzujú:

a) vonkajšie prostredie:

- ✓ spoločensko-politické a ekonomické prostredie, (*sociálno-ekonomické a politické faktory*);
- ✓ geografické a demografické prostredie (*geografické faktory, národnostné zloženie obyvateľstva, počet trvalo a prechodne bývajúcich, prevládajúci druh zamestnania obyvateľov, náboženstvo, morálka, obyčaje, tradície, perspektívy rozvoja regiónu a iné*);
- ✓ kriminálne prostredie – stav, štruktúra a dynamika trestnej činnosti (*charakter odhalených trestných činov, predpokladaný stav a charakter latentných trestných činov, štruktúra a dynamika odhalených trestných činov, ich objasnenosť, spoločenská závažnosť trestných činov, čas a miesto páchania trestných činov, spôsob páchania trestných činov*);
- ✓ dispozičná kvantitatívna a kvalitatívna úroveň odrazu kriminálnej aktivity (*úloha vyplývajúca z existujúcej potreby*);
- ✓ podozrivý, páchatel' a obeť trestného činu a pod.

b) vnútorné prostredie:

- ✓ sily a prostriedky príslušníkov policajno-bezpečnostných služieb, ich účinné a efektívne využívanie;
- ✓ inštitucionálne a legislatívne predpoklady realizácie následných opatrení (kompetencie), odborná vyspelosť príslušníkov (*osobná a miestna znalosť, schopnosti pracovať s reálnymi, analytickými a transferovými informáciami, ich vzťah k zodpovednosti*);
- ✓ definované opatrenia – úlohy (*manažérom, v automanažmente*);
- ✓ dispozícia informačných sietí;
- ✓ úroveň koordinácie (*súčinnosť a spolupráca realizátorov s inými službami, napríklad PZ (hlásna služba, vytváranie a využívanie informačných systémov, možnosť a schopnosť koordinácie postupov*);
- ✓ stav a kvalitatívna úroveň technickej vybavenosti príslušníkov policajno-bezpečnostných služieb (*v konkrétnom čase a mieste možnosti aplikácie prostriedkov...*) v procese realizácie pri odhaľovaní a iné.

K tomuto typovému modelu systému situácie je vhodné uviesť, že príslušníci sú povinní rešpektovať existujúce špecifiká, ktoré vyplývajú najmä z osobitosti opatrení a riešených úloh, a to v konkrétnych účelovo realizovaných procesoch odhaľovania trestných činov v ekonomike.

¹² GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria, Praha. 1992. s. 138.

Na základe analýzy úspešne realizovaných procesov odhaľovania a objasňovania sa javí ako vhodné, ak príslušníci polície pri aplikácii analýzy situácie rešpektujú systémový prístup. Systémový prístup je spôsob myslenia, resp. riešenie problémov, pri ktorých sa javy chápu komplexne v ich vnútorných a vonkajších súvislostiach. Pri systémovom prístupe na základe identifikovaných vzťahov, v závislosti od zvolenej rozlišovacej úrovne, sa rozdeľuje situácia na jednotlivé prvky. Pri ich skúmaní sa vychádza zo systému ako celku vrátane jeho cieľov. Predmet skúmania sa chápe dynamicky, to znamená, že sa berú do úvahy aj zmeny stavu, správania i štruktúry systému situácie.

Tieto skutočnosti v syntéze potvrdzujú, že situácia má konkrétny vzťah k realizácii odhaľovania. Potreba jej analýzy vyplýva z bezprostredného pociťovania (*alebo anticipácie*) nerovnováhy a napätia v jej jednotlivých prvkoch, ktoré môžu ovplyvniť realizáciu odhaľovania. To znamená, že v poznaní situácie sú identifikované predovšetkým riziká, ktoré súvisia s jej realizovaním. Identitu týchto rizík určujú vlastnosti prvkov a ich vzťahy v takej miere, že na základe nich je možné určiť taký stav, ktorý vyžaduje aktivity smerujúce k redukcii alebo k odstráneniu nerovnováhy a napätia pri realizácii týchto opatrení.¹³

2.2 Identifikované problémy pri analýze kriminálno-polícajnej situácie

Z pragmatického hľadiska je pri analýze situácie využívaná konkrétna metodika práce s informáciami. Je to preto, lebo najčastejšie sú objektom analýzy informácia a súbory informácií. V týchto intenciách (*z pragmatického hľadiska*) je vhodné, ak príslušníci policajno-bezpečnostných služieb poznanie dosiahnuté realizáciou opatrení v odhaľovaní trestných činov v ekonomike – jednotlivé informačné podklady prečítajú, preskúmajú, vysvetlia, oddelia fakty od obyčajných názorov, určujú ich prejav, jadro a podstatu. Všímajú si, ako je informácia formulovaná, či ju chápu tak, ako ju formuloval jej autor. V tomto postupe overujú vlastnosti a obsah informačných zdrojov. Posudzujú mieru šumu (*od koho má informácie, za akých okolností sú vnímané, interpretované, prezentované a pod.*). Informačné podklady cieľavedome triedia podľa rôznych, avšak účelovo zvolených, klasifikačných hľadísk. Napríklad informácie, ktoré charakterizujú jednotlivé prvky systému situácie, posudzujú podľa ich vzťahu ku konkrétnym faktorom – príčina, podmienka, okolnosť.¹⁴ V danej súvislosti hľadajú predovšetkým odpovede na otázky:

„Prečo skúmaný faktor vykazuje vlastnosti – príčiny, podmienky a okolnosti?“

„Kedy a akou intenzitou môže skúmaný faktor ovplyvniť realizáciu opatrení odhaľovania trestných činov v ekonomike?“

„Aké sú prejavy skúmaného faktora vo vzťahu k realizácii následných opatrení odhaľovania – pozitívne, resp. negatívne?“

„Ktoré skúmané faktory majú vo vzťahu k realizácii opatrení objektívny, resp. subjektívny charakter?“

„Ako je možné korigovať vplyv skúmaných faktorov?“ a pod.

Príslušníci policajno-bezpečnostných služieb po odpovediach na uvedené otázky vykonávajú syntézu poznania, teda redukcii informačných podkladov, výber, zovšeobecňovanie základných myšlienok, vypracovanie vývodov, záverov, odporúčaní na postup realizácie opatrení. Ak je potrebné, výsledky analýzy situácie písomne spracujú v

¹³ ERNEKER, J. – PORADA, V. a kol. *Poznávaní potrieb a transfer viedeckých poznatkov do policejnej praxe*. Praha: PA ČR. 2006. s. 15.

¹⁴ STIERANKA, J. a kol. *Spravodajská činnosť*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2013, s. 129 a násl.

zaužívanej forme analytického dokumentu. Musia si byť vedomí, že vypracovaný dokument má zásadný význam pre odhaľovanie. Z týchto dôvodov by štruktúru tohto dokumentu mali tvoriť:

- ✓ identita potreby analýzy situácie;
- ✓ sledované ciele, účel analýzy situácie;
- ✓ charakteristika postupu pri analýze (*metóda analýzy*);
- ✓ systémový model situácie (*vymedzenie faktorov a definovanie ich charakteru*);
- ✓ argumentácia, predkladanie faktov (*čo sa potvrdilo, čo je možné predpokladať, čo nie, aký je predpokladaný vplyv faktorov, formulácia existujúcich rizík, formulácia nových problémov*);
- ✓ možnosti využitia faktorov pri realizácii opatrení (*predpoklady, možnosti kontroly, varianty riešenia – návrh opatrení v podobe záverov na prediskutovanie*);
- ✓ konkrétny a pravdepodobný vplyv navrhovaných opatrení na realizáciu následných opatrení procesov odhaľovania a pod.

Pri charakterizovaní jednotlivých prvkov situácie sú povinní spracovať údaje:

- ✓ čitateľne;
- ✓ odborne a terminologicky správne;
- ✓ cieľavedome (*nepripustnosť redundancie – stručne*);
- ✓ adresne, konkrétne, objektívne, pravdivo.

Z týchto skutočností vyplýva, že na aplikáciu a na kvalitatívnu úroveň výstupov analytickej činnosti pôsobí celý rad faktorov (*činitele*).

Tieto metodické odporúčania boli v procese aplikovaného výskumu konfrontované so zaužívanými postupmi odhaľovania trestných činov v ekonomike v praxi. Z tohto poznania vyplýva, že prácu príslušníkov policajno-bezpečnostných zložiek (*realizátori odhaľovania*) ovplyvňuje celý rad faktorov.

• **Objektívne faktory:**

- ✓ riešená úloha (*pri riešení „jednoduchšej“ úlohy je registrovaných menej chýb*);
- ✓ adresnosť a časová dispozícia na riešenie úlohy;
- ✓ aktuálnosť (*zadanie a včasné riešenie*);
- ✓ postoj verejnosti (*participácia*);
- ✓ dispozičná dostupnosť informácií (*informačná dispozícia, kvantita nerozhoduje – rozhoduje relevantná kvalita a aktuálnosť*);
- ✓ ostatné faktory (*vyplývajú najmä z charakteristiky vonkajšieho prostredia*).

• **Subjektívne faktory:**

- ✓ odborná erudícia príslušníkov policajno-bezpečnostných služieb, (*ich spôsobilosť riešiť analytický problém, odhaľovanie trestných činov v ekonomike*);
- ✓ dispozičná úroveň poznania, ktoré je možné využiť pri aplikácii analýzy (*organizácia a riadenie práce – „automanažment“, dennodenná systematická a cieľavedomá práca pri poznávaní*);
- ✓ motivácia a vnímaný pocit zodpovednosti (*akceptácia potreby, vnímanie významu*);
- ✓ osobnostné črty príslušníka (*psychika, odborná erudícia, pracovné skúsenosti, vypestovaný „cit pre detail“, schopnosť pracovať pre kolektív, v kolektíve*);
- ✓ schopnosti konštruovať, modelovať (*dispozícia „zdravej“ fantázie*);

- ✓ schopnosť pochopiť podstatu právnych vzťahov v ekonomike (*identifikovať relevanciu údajov a dezinformácií*);
- ✓ schopnosť prognózovať (*predvídať*);
- ✓ postoj nadriadených, kolegov a iné.

Z dosiahnutých výsledkov výskumu je zrejmé, že pri aplikovaní analýzy situácie sú zisťované pretrvávajúce rezervy (*dotazník, riadený rozhovor, kauzálne a obsahové analýzy*). Príslušníci policajno-bezpečnostných služieb pomerne frekventovane:

- sa cítia „zavalení“ množstvom informácií (*nedokážu rozlíšiť podstatné od nepodstatného*);
- nemajú predstavu, či určité informácie existujú;
- nemajú predstavu, kde informácie hľadať;
- vedia, kde majú informácie hľadať, ale nevedia, ako sa k nim dostať;
- nedokážu v potrebnom rozsahu:
 - ✓ *porozumieť dostupným informáciám (povrchná interpretácia)*;
 - ✓ *využívať pracovný čas*;
 - ✓ *rozpoznať vznik určitého problému a definovať ho*;
 - ✓ *určiť otázky, ktoré problém vyvolali*;
 - ✓ *budovať informačné siete*;
 - ✓ *identifikovať informácie, ktoré sú potrebné na riešenie problému*;
 - ✓ *nájsť požadované informácie*;
 - ✓ *vyhodnotiť informácie*;
 - ✓ *informácie analyzovať a syntetizovať do riešenia alebo odpovedí*;
 - ✓ *efektívne vytvárať písaný dokument (resp. iné formy dokumentu)*;
 - ✓ *pochopiť svoju rolu (funkciu) v systéme odhaľovania (koordinovať svoju prácu s činnosťou kolegov)*;
 - ✓ *vhodne komunikovať s občanmi*;
 - ✓ *marketingovo predat' vytvorený produkt*;
 - ✓ *dodržiavať a presadzovať informačnú a profesionálnu etiku a pod.*

Obdobné závery prezentuje aj J. Požár z Policajnej akadémie Českej republiky.¹⁵

Pri praktickom realizovaní analýzy situácie sa to prejavuje tým, že:

- ✓ zveličujú význam informácií, podvedome ich preferujú, pretože to zjednodušuje ich činnosť (*vyhovuje im to*);
- ✓ podvedome potláčajú význam aplikovanej analýzy systému situácie, jeho jednotlivých prvkov (*až po informácie, ktoré ich charakterizujú*);
- ✓ prenášajú svoje emócie do hodnotenia faktov;
- ✓ apriórne presadzujú predpojatosť voči informácii, buď pre jej obsah, alebo zdroj;
- ✓ výslovne akceptujú domnienky, a to vo vzťahu k svojim predstavám, ktoré potvrdzujú neexistujúcimi faktami;
- ✓ pracujú podľa predstáv nadriadených (*len aby im to vyhovovalo*);
- ✓ podceňujú význam fixácie (*dokumentácie*), strácajú fakty v dôsledku zabúdania;
- ✓ redundantne uvádzajú už známe výsledky, resp. ich význam skresľujú podrobnosťami bez zohľadňovania podstaty vecí;
- ✓ nedokážu profesionálne vnímať, skúmať, vysvetľovať (*osobné vlastnosti, povahové rysy, životná skúsenosť*) a pod.

¹⁵ POŽÁR, J. *Manažérska informatika*. Praha: PA ČR. 2003. s. 65.

V daných súvislostiach je vhodné zdôrazniť, že príslušníci policajno-bezpečnostných služieb sú pred samotnou aplikáciou analýzy, ako aj v jej priebehu povinní pracovať zodpovedne, rešpektujúc svoju pozíciu a rolu v tomto systéme poznávania.¹⁶ Sú povinní si uvedomiť, že analýza situácie je postupom mnohostranného skúmania závažných skutočností objektívneho sveta, v ktorom sú organizované a realizované špecifické (*osobitne policajné*) procesy poznávania. Pritom rešpektujú, že účelovo realizované opatrenia v procesoch odhaľovania trestných činov v ekonomike predstavujú účinný nástroj pri zabezpečovaní neodvratnosti trestného postihu za pripravované, páchané a spáchané trestné činy. Inými slovami povedané, neustále poznávanie situácie je jedným z predpokladov na to, aby tieto účelové procesy boli realizované účinne a efektívne.

Sme toho názoru, že aj nami uvádzané poznanie potvrdzuje, že cieľavedomé a systematické poznávanie, analýza a hodnotenie situácie sú jedným z najdôležitejších prvkov organizácie práce pri realizovaní opatrení procesov odhaľovania trestných činov v ekonomike. Ako sme to zdôvodnili, systémový prístup pri aplikácii analýzy, obsahu a podstaty situácie je jedným z najdôležitejších predpokladov na dosiahnutie požadovaných výstupov z realizácie týchto procesov.

Pri objektivizácii uvedeného je možné zvýrazniť, že príslušníci policajno-bezpečnostných služieb vykonanou analýzou situácie môžu získať:

- ✓ konkrétne informácie, poznatky a pramene poznania o trestných činoch v ekonomike;
- ✓ potrebné informácie, ktoré sú východiskom pre správnu voľbu opatrení – síl, metód a prostriedkov na riešenie úloh;
- ✓ informácie o subjektoch a ďalších účastníkoch trestných činov;
- ✓ dokumentáciu dôležitých okolností týkajúcich sa trestnej činnosti konkrétnych osôb;
- ✓ potrebné informácie na zistenie spôsobu života a zámerov jednotlivých subjektov trestných činov;
- ✓ predpoklady na zabezpečenie náhrady spôsobenej škody touto trestnou činnosťou na účely prípadného prepadnutia majetku alebo veci;
- ✓ informácie o okolnostiach, ktoré viedli k spáchaniu, resp. umožnili páchanie a spáchanie trestných činov;
- ✓ zdroje a informácie o postupoch, ktoré možno využiť pri odhaľovaní iných druhov kriminality.

Z uvedeného vyplýva, že využívanie výsledkov analýzy situácie môžu hodnotiť z aspektu:

- ✓ všeobecnej úrovne (*plošné využitie*);
- ✓ konkrétnej, špeciálnej úrovne (*pri odhaľovaní a objasňovaní trestného činu*).

Vyhodnotenie (*analyzovanie*) situácie na všeobecnej úrovni má význam predovšetkým:

- pri zisťovaní:
 - ✓ príčin a podmienok konkrétneho druhu trestnej činnosti v ekonomike;
 - ✓ osobnosti páchatel'a, poškodeného a pod.

- pri zabezpečení:

¹⁶ HAJDÚKOVÁ, T. *Využitie analytických metód v prevencii kriminality*. In. Scientific reflection of Security Science. Zborník. Praha: Policejní akademie ČR v Praze. 2012. s. 29 – 36.

- ✓ účinnosti a efektivity pri uplatňovaní preventívnych a represívnych opatrení na úseku ochrany ekonomických vzťahov;
- ✓ prognóz vývoja kriminality v ekonomike, na základe ktorých možno v dostatočnom časovom predstihu mobilizovať a vytvárať legislatívne a inštitucionálne aktivity a pod.

V procesoch odhaľovania konkrétneho trestného činu v ekonomike (*zistiovanie páchatel'a*) je možné poukázať na význam analýzy situácie predovšetkým pri:

- určovaní charakteru a povahy kriminálneho konania;
- rozhodovaní o možnostiach využitia prvotných poznatkov a dôkazov, o vykonaní neodkladných, neopakovateľných a zaisťovacích úkonov, ako aj o ďalšom postupe príslušníkov pri plnení stanovených úloh a pod.

Záver – odporúčané témy do diskusie

Z poznania, ktoré je interpretované v predkladanej vedeckej štúdií, vyplýva, že policajná prax a teória sú povinné presne definovať trestnú činnosť, ktorou je ohrozovaná a poškodzovaná ekonomika. Aj pre definovanie kriminality páchanej v ekonomike musí platiť analógiou prevzaté konštatovanie Némca¹⁷, ktorým uvádza svoje stanovisko k vymedzeniu pojmu organizovaná kriminalita. „*Pojem kriminalita v ekonomike je potrebné vymedziť pokiaľ možno čo najpresnejšie – určiť hranice, popísať vzťahy s ostatnými oblasťami kriminality, určiť jednotlivé stupne rozvinutosti. Rôznorodé a nepresné poňatie by mohlo prinášať problémy pri vzájomnej komunikácii tých, ktorí sa touto problematikou zaoberajú, tak aj vo formulácii a pri uplatňovaní zákonov. Presné definovanie je potrebné i z toho dôvodu, aby bolo možné zaraďovať všetky dielčie poznatky do jasne definovaného celku.*“

Podľa nášho názoru na súčasnom stupni poznania je presnejšie, „*výstižnejšie*“ uvedení skupinu trestných činov označovať jednotným pojmom *kriminalita v ekonomike*. Sme presvedčení, že právna, kriminologická, kriminalistická i policajná prax a teória „*postupne*“ akceptujú práve tento návrh na vymedzenie tohoto druhu kriminality do svojej terminológie. Zdôraznením slova „*postupne*“ konštatujeme, že ak niekto použije k označeniu tohoto druhu kriminality slovné spojenie „*hospodárska (ekonomická) kriminalita*“, nedopúšťa sa zásadnej nepresnosti.

Aj napriek tomu, že v posledných rokoch bolo vynaložené veľké úsilie na vytvorenie novej funkčnej organizačnej štruktúry policajno-bezpečnostných služieb, ktorá by umožnila efektívnejšie plniť aj úlohy na úseku kontroly kriminality v ekonomike, stále sa v tejto práci vyskytujú rezervy. Obzvlášť sa to prejavuje pri realizácii opatrení smerujúcich k zabezpečeniu úloh na úseku odhaľovania trestných činov v ekonomike.

Prax a teória potvrdzujú, že v záujme zabezpečenia účinného a efektívneho odhaľovania trestných činov v ekonomike je nevyhnutná špecializácia príslušníkov policajno-bezpečnostných služieb, ktorá je odrážaná v príprave, realizácii a výstupoch tejto špecifickej činnosti v kontexte nami navrhovanej klasifikácie. V týchto intenciách to vyžaduje precizovanie pozície a roly zložiek služieb kriminálnej polície, finančnej polície a finančnej správy v systéme odhaľovania a objasňovania trestných činov v ekonomike.

Literatúra

BOGDANOV, B. – J. NESNÍDAL a kol.: Ochrana majetku v socialistickém vlastníctví, č. I.; Praha: VŠ SNB, 1982, s. 72.

¹⁷ NĚMEC, M. *Organizovaný zločin*. Praha: Naše vojsko, 1995, str. 30.

- ERNEKER, J. – PORADA, V. a kol. *Poznávání potřeb a transfer vědeckých poznatků do policejní praxe*. Praha : PA ČR. 2006. ISBN 80-7251-217-X, 232 s.
- GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha : Victoria, Praha. 1992. ISBN 80-85605-28-7, 647 s.
- GORNIOK, O. *Przestępczość gospodarcza i jej zwalczanie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1994, s. 57-58, ISBN 8301114673, 199s
- HAJDÚKOVÁ, T. *Využitie analytických metód v prevencii kriminality*. In. *Scientific reflection of Security Science*. Zborník. Praha : Policejní akademie ČR v Praze. 2012. s. 29 – 36.
- LISOŇ, M. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2016, s. 81, ISBN 978-80-8054-673-1, 248 s.
- LISOŇ, M. *Odhaľovanie kriminality páchanej v ekonomike*. Bratislava: Akadémia PZ, 2001. ISBN 80-8054-170-1, 158 s.
- LISOŇ, M. – S. UHRIN Úloha kriminálnej a finančnej polície pri zabezpečovaní kontroly nad ekonomickou kriminalitou. In. *Zborník z teoreticko-praktického seminára: „Organizovaná kriminalita - čo s ňou?“* Akadémia PZ v Bratislave, Bratislava, 1997, s. 65.
- KYLAR, M. Předmět finanční kriminality. In. *Kriminalistika*, roč. XXX., č. 4/1997 s. 302 – 310.
- LISOŇ, M. *Odhaľovanie a objasňovanie trestných činov všeobecnej kriminality*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2016, s. 15. ISBN 978-80-8054-673-1, 248 s.
- LISOŇ, M. – A. VAŠKO a kol. *Teória kriminálno-polícijného poznania*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 233, ISBN 978-80-8168-838-6, 390 s.
- NĚMEC, M.: *Organizovaný zločin*. Praha: Naše vojsko, 1995, ISBN 80-206-0472-3, 224 s.
- OBOŇA, J. *Systémy a systémová analýza v praxi*. Bratislava : Alfa, Bratislava. 1990. ISBN 80-05-00104-5, 272 s.
- POŽÁR, J. *Manažérska informatika*. Praha: PA ČR. 2003. ISBN 80-7251-232-3, 222 s.
- STIERANKA, J. a kol. *Spravodajská činnosť*. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2013, ISBN 978 – 80- 8054-549-9, 316s.

Odhaľovanie a dokazovanie trestných činov v ekonomike. Projekt vedecko-výskumnej úlohy. 1. vyd. / Miroslav Lisoň, Štefan Kočan, Ján Palarec, Michal Marko, Jaroslav Rapčan, Jaroslav Ihelka, Marián Geleta, Helena Kaňková, Patrik Kohan. - Bratislava: Akadémia PZ, 2012. - 33 l. VÝSK. 177.

Prezídium PZ Evidenčno-štatistický systém kriminality.

Keywords: crime in the economy, economic crime, financial crime, crime-police situation, modelling of the crime-police situation

Summary

Based on the findings of applied research, the authors of the article present to the professional community their proposals that may have a positive impact on the processes of detecting and investigating of crimes in economy. They place a special emphasis on the need for terminological agreement in order to designate the social phenomenon – criminality in the economy, which is crucial in the processes of detection and investigation. The authors demonstrate it on the outcomes from their applied research aimed at the analysis of the crime-police situation in the area of detection and investigation of economic crimes.

*prof. Ing. Miroslav Lisoň, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra kriminálnej polície
e-mail: miroslav.lison@minv.sk*

*JUDr. Adrián Vaško, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra kriminálnej polície
e-mail: adrian.vasko@minv.sk*

Recenzenti: prof. Ing. Jozef Stieranka, PhD., mjr. Ing. Marianna Presperínová, PhD.